

Müzik Biçimleri Dersi Kapsamında Bestelemeye Yönelik Bilgi ve Becerilerin Geliştirilmesinde İzlenecek Yöntemler¹

Dr. Öğr. Üyesi Sercan ÖZKELEŞ^{1*}, Prof. Dr. Aynur Elhan NAYİR²

¹Müzik Bölümü/Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi, Ordu Üniversitesi, Ordu, Türkiye

²Müzik Eğitimi Anabilim Dalı/Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya, Türkiye

Sunum / Bildiri Türü: Sözlü / Tam Metin

İlköğretim, Ortaöğretim ve Güzel Sanatlar Lisesi'nin müzik derslerine ilişkin öğretim programlarındaki kazanımlara bağlı olarak Müzik Biçimleri dersi, bestecilik alanında temel becerilerin kazandırılmasında, çözümlenmeye dayalı iyi birer yorumcu ve nitelikli birer dinleyici olarak kişide birçok müzikal becerinin gelişmesiyle birlikte öğreticilik alanında da -ister çalgı ister kuram- müzik eğitiminin yapı taşlarından. Bu çalışmada ise Müzik Öğretmenliği Lisans Programı'nda yer alan müzik biçimleri dersi kapsamında öğrencilerin bestecilik becerilerinin geliştirilmesinde izlenecek yöntemlerin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda veriler görüşme tekniği ile toplanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, Müzik Eğitimi Anabilim Dallarında Müzik Biçimleri dersini yürütmüş ve yürütmekte olan öğretim elemanları oluşturmaktadır. Çalışma grubunu araştırmanın odağı ve veri miktarı dikkate alınarak en az yüksek lisansını tamamlamış, 5 yıl ve üzeri mesleki deneyime sahip olan öğretim elemanları oluşturmuştur. Araştırmada ilk olarak katılımcıların görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla veriler betimsel analiz yöntemi ile analiz edilerek doğrudan alıntılara yer verilmiş, ikinci aşamada ise betimsel bir yaklaşımla fark edilmeyen kavram ve temalar içerik analizine tabi tutulmuştur. Çalışma grubundan elde edilen veriler doğrultusunda Müzik Biçimleri dersinde bestecilik becerisi geliştirilirken motif, cümle ve dönem kapsamında yaratma çalışmalarının yapılması ve okul şarkıları besteleyebilecek düzeye gelinmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Müzik Biçimleri, Besteleme, Müzikal Beceriler, Müzik Öğretmenliği Lisans Programı, Müzik Eğitimi

Methods of Development of Knowledge and Skills Related to Composition within Music Forms Course

Dr. Sercan ÖZKELEŞ^{1*}, Prof. Dr. Aynur Elhan NAYİR²

Music Department/Faculty Of Music And Performing Arts, Ordu University, Ordu, Turkey

²Music Education/Ahmet Keleşoğlu Faculty of Education, Necmettin Erbakan University, Konya, Turkey

Presentation/Paper Type: Oral / Abstract

Depending on the achievements in the curriculums of music courses of the primary, secondary and high school, the Music Forms course, basic skills in the field of composition, gaining a sufficient understanding based on the analysis and qualified as a listener with many musical skills in the development of the person in the field of teaching, whether instrument or theory, is one of the building blocks of music education. In this study, it is aimed to determine the methods to be followed in the development of students' composing skills within the scope of music forms course in Music Education Undergraduate Program. For this purpose, data were collected by interview technique. The study group of the study is composed of lecturers who are conducting and had conducted Music Forms in Music Education Departments. The study group consisted of faculty members who have completed at least a master's degree and have 5 years or more of professional experience considering the focus of the study and the amount of data. . In order to reflect the views of the participants in the first place, the data were analyzed by descriptive analysis method and the quotations and themes that were not noticed by a descriptive approach were subjected to content analysis. According to the data obtained from the study group, it was concluded that the creation of the composition in the form of motifs, phrases, and period should be done and to be able to compose school songs while creating the compositional skills in Music Forms course.

Key words: Music Forms, Composition, Musical Skills, Music Education Undergraduate Program, Music Educatio

¹ Bu çalışma "Müzik Eğitimi Bölümlerinde Yürütülen Müzik Biçimleri Dersine Yönelik Öğretim Programı Modeli" adlı doktora Tezinden üretilmiştir

I. GİRİŞ

Tarih boyunca anlatım değerleri ve biçimlerine destek aranmış, deneyimlerden sonuçlar çıkarılmaya çalışılmıştır. Örneğin, dinginlik, korku, dehşet, kararsızlık, öfke, kin, şefkat, tutku, fırtına, gece, ışık, güneş gibi olgu ve kavramların müzik diliyle verilmesinde ne gibi anlatım araçları kullanılabileceği üzerinde durulmuştur. Dinginliğin, sakin bir ortamın dile getirilmesinde geçkilere yer verilmez, ses renkleri ve seslerin süre değerleri benzer biçimde uzar gider. Dehşet ve korkuda, eşit olmayan değerler kullanılır, tempo hızlanır, uyumsuz seslerden yararlanma yoluna gidilir. Kararsızlığın anlatımında, eşit olmayan, gecikmeli süre değerlerine yöneliş vardır, hız değişkendir. Öfke ve kin, geçkilere, diatonik ve kromatik dizi cinslerinin kullanılmasına açıktır; gergin, hırçın akor bileşimlerine yöneliş vardır. Şefkat, tatlı nüanslara, tempoda ılımlı davranmaya genelde doyurucu ama yumuşak aksanlara yer vermeyi öngörebilir. Fırtına, aceleci ve değişken hızları, forte'ye giden crescendoları, aksatımları, kargaşalı ritimleri değerlendirmeye yönelir. Gece, hafif ve tatlı nüanslardan, uyumsuz seslerden yararlanır. Işık ve güneş ise çoğunlukla güçlü, parlak nüansların, düzenli tartımların dilini konuşurur [1].

Müzik, kelimelerle anlatılması mümkün olmayan duygularımızı, heyecanlarımızı, bu duygu ve heyecanları sezdirecek, duyuracak tarzda tertiplenmiş sesler vasıtasıyla başka ruhlarla aksettirme sanatıdır [2]. Yalın ve özlü anlamıyla müzik, belirli bir amaç ve yöntemle, belirli bir güzellik anlayışına göre işlenerek birleştirilmiş seslerden oluşan estetik bir bütündür. Bir eğitim alanı olarak müzik eğitimi ise, sanat eğitiminin önemli bir boyutudur [3].

Çağdaş toplumlarda eğitim, bireylerin bedensel (fiziki), bilişsel (zihni), duyuşsal (hissi), ve devinişsel (hareki) yapılarıyla dengeli birer bütün halinde en ileri düzeyde yetiştirmelerini amaçlar. Bu amaçlardır ki, çağdaş eğitim “bilim”, “sanat” ve “teknik” alanlarının her üçünü de kapsayan bir çerçevede gerçekleştirilmeye çalışılır. Buna göre sanat eğitimi, çağdaş eğitimi oluşturan üç temel bileşenden biridir. Sanat eğitimi kendi içinde çeşitli dallara ayrılır. Bu dalların başlıcalarından biri müzik eğitimidir [3].

Müzik oluşturma, insanın müziksel eylemlerinin temeldir. Günümüzde müzik oluşturma sürecinin başlıca üç türü vardır:

1- Besteleme (Bağdama): Sesleri belli bir güzellik anlayışına göre, belli bir amaç ve yöntemle ardı ardına ve/ya da üst üste bir araya getirip işleyerek bir bütün oluşturma sürecidir. Bu süreç, tüm yönleriyle yeni ve özgün bir bütün oluşturmada daha az ya da belirli bir yönüyle yeni ve özgü bir tür oluşturmaya doğru değişen özellikler gösterir.

2- Seslendirme/Yorumlama, bir müzik eserini aslına en uygun biçimde, gereken özen, titizlik ve duyarlılıkla gerçekleştirme sürecidir. Bu süreç (şarkı) söyleme,(çalgı)

çalma, söyleyen ya da çalan toplulukları yönetme biçiminde gerçekleşir.

3- Doğaçalama ise, akışı daha önceden ayrıntılarıyla saptanmamış belirli bir biçimsel ve armonik yapıda ki bir müziği ya da müziksel tasarımı, o anda seslendirerek biçimlendirme ya da biçimlendirerek seslendirir [3].

Sanatlarda, özellikle müzikte formun amacı, birinci planda anlaşılmayı hedef alır. Bir fikir ve onun gelişimi ile bu gelişimin nedenlerini izleyen bir dinleyici, psikolojik olarak güzellik kavramına en çok yaklaşmış ve müzikteki gerilimlerden sonraki çözümlerde rahatlığa ermiş olur. Sanat, açıklık ve anlaşılma ister; sadece düşünsel olarak değil, aynı zamanda duygusal olarak da rahatlığa eriş için bu gereklidir [4]. Cangal bestecilik alanında müzik formları bilgilerini öğrenmenin gereklerini açıklarken, müzik formlarının bir bestecilik bilgisi olduğunu ve yaratıcı güce sahip olan bir kimsenin, içyapı malzemelerini (melodi, ritim, armoni) bu bilgisiyle yoğun olarak besteler meydana getirdiğini belirtmiştir [4]. Hodeir'e göre de biçim, bir eserin birlik ve bütünlüğüne erişme yoludur. Bunun içine ne denli çok çeşitlilik girerse biçim o denli zengindir; ele alınan çeşitli değişiklikler bir bütün içinde ne denli düzenli iseler eser de o denli kusursuz olur [5].

Bunun yanı sıra, mesleki müzik eğitiminin bir parçası olan müzik öğretmenliği eğitiminde, temel müzik bilgisi, armoni bilgisi, eser çözümleme bilgisi, stil ve biçim bilgisi eğitimi bir bütün oluşturur. Öğretmenlik eğitimi süresince içeriği belirlenen gereksinime göre sınırlandırılarak verilen bu derslerde amaç, müziğin uygulamalı yönüne bir alt yapı sağlayacak kuramsal birikimi oluşturmaktır [6]. MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nca hazırlanan İlköğretim ve Ortaöğretim müzik dersi öğretim programlarında müzik biçimleri dersini konu alan öğrenme alanları yer almaktadır. İlköğretim müzik dersi öğretim programının müzik biçimleri dersi ile ilgili olan programın genel amaçları şu şekildedir [7]:

1. Müzik yoluyla estetik yönünü geliştirmek,
2. Duygu, düşünce ve deneyimlerini müzik yoluyla ifade etmelerine imkân sağlamak,
3. Yaratıcılık ve yeteneğini müzik üretme yoluyla geliştirmek,
4. Yerel, bölgesel, ulusal, uluslararası müzik kültürlerini tanımak,
5. Müzik aracılığıyla zihinsel becerilerinin gelişimini sağlamak,
6. Müziksel algı ve bilgilerini geliştirmek.

İlköğretim müzik dersi öğretim programında Müzik Biçimleri dersini konu alan öğrenme alanları: “müziksel yaratıcılık, müziksel algı ve bilgilenme, müzik. kültürü ve dinleme-söyleme-çalma”dır.

Bu öğrenme alanlarının besteleme ile ilgili olan kazanımları ise aşağıdaki tabloda gösterilmiştir

Tablo 1. İlköğretim Müzik Dersi Öğretim Programı'ndaki Dinleme Alanına İlişkin Kazanımlar

SINIFI	ÖĞRENME ALANI	KAZANIMLAR
5	Müziksel Yaratıcılık	C.1.Dinlediği müziklerle ilgili duygu ve düşüncelerini ifade eder.
6	Müziksel Yaratıcılık	C.1.Dinlediği değişik türdeki müziklerle ilgili duygu ve düşüncelerini farklı anlatım yollarıyla ifade eder.
6	Müziksel Yaratıcılık	C.5.Kendi oluşturduğu ezgileri seslendirir.
7	Müziksel Yaratıcılık	C.1.Kendi oluşturduğu ezgileri seslendirir.
7	Müziksel Yaratıcılık	C.3.Dinlediği değişik türdeki müziklerle ilgili duygu ve düşüncelerini ifade eder.
8	Müziksel Yaratıcılık	C.4.Kendi oluşturduğu ezgileri seslendirir.

Ortaöğretim müzik dersi öğretim programı, İlköğretim müzik programının devamı niteliğinde olup Ortaöğretim müzik dersi öğretim programının araştırma ile ilgili olan programının genel amaçlarında öğrencilerin bilinçli bir müzik dinleyicisi olmaları, müzik dağarcığı oluşturmaları ve ülkemiz müzik türleri ile birlikte evrensel bir müzik kültürüne sahip olmaları amaçlanmaktadır. Programa kaynak oluşturan diğer yaklaşım ise MMCP (Manhattanville Music Curriculum Project)'dir. Amerikan Eğitim Bakanlığı tarafından ortaya konulan bu proje kapsamında İlköğretim 3. sınıftan Ortaöğretim 12. sınıfa kadar kapsamlı bir program geliştirilmiştir. MMCP yaklaşımında besteleme ve doğaçlama etkinlikleri ana öğrenme alanı olarak kabul edildiği gibi iyi bestelenmiş eserlerin kullanımı da önemlidir. Böylece öğrenci bu eserleri sadece dinlemekle kalmayıp onları yönetir, seslendirir, bu eserlerden esinlenerek yeni çeşitlemeler üretir ve yeni besteler ortaya koyar.

Ortaöğretim müzik dersi öğretim programının yapılandırılmasında, yukarıda bahsedilen yaklaşımların yanı sıra, Amerika'daki Müzik Eğitimcileri Ulusal Konferansı (Music Educators National Conference – MENC-) adlı dernek tarafından saptanan ve dokuz maddeden oluşan ulusal standartlardan da faydalanılmıştır. Bu standartlar Amerikan ulusal müzik eğitiminin genel hedefleri olup öğrencilerin müzik alanında ulaşması istenilen amaçlar olarak aşağıdaki gibi belirlenmiştir [7]:

1. Bireysel ve toplu olarak şarkı söyleme ve bir dağarcığa sahip olabilme,
2. Bireysel ve toplu olarak çalabilme ve bir dağarcığa sahip olabilme,
3. Melodi, çeşitleme, eşlik doğaçlamaları yapabilme,
4. Belirlenen yönergelerle beste ve düzenleme yapabilme,
5. Müziği okuyup yazabilme,
6. Müziği dinleyebilme, analiz ve tasvir edebilme,
7. Müziği ve müzik performansını değerlendirebilme,
8. Müziği diğer sanatlar ve sanat dışındaki disiplinlerle ilişkilerini kavrayabilme,

9. Müziğin tarih ve kültürle ilişkisini kavrayabilme.

Ortaöğretim müzik dersi öğretim programında Müzik Biçimleri dersini konu alan öğrenme alanları ise: “müziksel yaratıcılık, müziksel algı ve bilgilenme, müzik kültürü, dinleme” dir. Bu öğrenme alanlarının besteleme ile doğrudan ilgili olan kazanımları ise aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2. Ortaöğretim Müzik Dersi Öğretim Programı'ndaki Besteleme Alanına İlişkin Kazanımlar

SINIFI	ÖĞRENME ALANI	KAZANIMLAR
10	Müziksel Yaratıcılık	E.1. Yarım bırakılan ezginin devamını kendi oluşturduğu ezgi ile tamamlar.
12	Müziksel Yaratıcılık	E.2. Basit, bileşik ve aksak ölçülerde ezgi oluşturur.

Güzel Sanatlar Lisesi Müzik Biçimleri dersi alanına bağlı olarak belirlenen beceriler de, öğrencilerin müzikal gereksinimlerine ve mesleki yeterliliklerin düzeylerine göre düzenlenmektedir. Bu beceriler bestecilik, yorumculuk, çözümleme ve dinleme olmak üzere dört başlık altında toplanmıştır. Bestecilik alanına özgü becerilerde ise müzik formlarının bir bestecilik bilgisi olduğu ve yaratıcılık gücüne sahip olan bir kimsenin, içyapı malzemelerini (melodi, ritim, armoni) bu bilgisi ile yoğurarak besteler meydana getirebileceği açıklanmıştır. Ayrıca bu dersin kapsamında motif, cümle, dönemleri oluşturma kurallarını kazanarak, örneğin; çocuk şarkılarının bestelenebileceği belirtilmiştir [7].

Müzik öğretmeni adaylarının müzik biçimleri dersinden edineceği bilgilerden yararlanma durumu oldukça geniş ve kapsamlı olduğu, yapılan araştırmalar ve öğretim programlarının müfredatları aracılığı ile ortaya konulmuştur. Ayrıca müzik öğretmenliği lisans programında Müzik Biçimleri dersinden iki dönem sonra yer alan Eğitim Müziği Besteleme dersinde motif ve cümle yazma, çocuk şarkıları ve küçük şarkı formlarını inceleme, bu formlarda sözsüz ezgiler yazma, prozodi kuralları, sözlü şarkılar yazma, çalgı eğitimine yönelik alıştırmalar, etüt ve ezgi yazma gibi çalışmalar bulunmaktadır. Çocuk şarkılarından, çalgı eğitimi için etüt ve ezgi yazmaya kadar geniş olan bu ders için de, adaylarda uygulamaya yönelik çalışmalarında mutlak bir biçim bilgisi gerekir. Eğitim müziği besteleme dersindeki yaratma çalışmalarında birincil derecede gerekli olan motif, cümle ve dönem kavramları bu dersin kazanımları arasında bulunmaktadır [8].

Bu çalışmada ise Müzik Öğretmenliği Lisans Programı'nda yer alan müzik biçimleri dersi kapsamında öğrencilerin bestelemeye yönelik bilgi ve becerilerinin geliştirilmesinde izlenecek yöntemlerin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda araştırmanın problem cümlesi “müzik biçimleri dersi kapsamında bestelemeye yönelik bilgi ve becerilerin geliştirilmesinde izlenecek yöntemler nelerdir?” şeklinde oluşturulmuştur.

Araştırma, Müzik Eğitimi Anabilim Dalları'nda 2013–2014 öğrenim yılı ve öncesindeki Müzik Biçimleri dersini yürütmüş olan öğretim elemanlarıyla sınırlandırılmıştır. Araştırmanın gerçekleştirilmesinde görüşlerine başvuru

öğretim elemanlarının soruları içtenlikle yanıtladıkları varsayılmıştır.

II. YÖNTEM

A. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Müzik Eğitimi Bilim Dalı'nda yürütülmekte olan Müzik Biçimleri dersi kapsamında öğrencilerin bestelemeye yönelik bilgi ve becerilerinin geliştirilmesinde izlenecek yöntemlerin tespit edilmesine yönelik tarama modelinde betimsel çalışmadır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen varolan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Tarama modelleri, bir araştırmada tek başına uygulanmakla birlikte, taramanın yer almadığı bir araştırma modelinin tek başına var olması düşünülemez [9].

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme ve görüşme tekniklerinden yararlanılmıştır. Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır [10].

B. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, Müzik Eğitimi Anabilim Dallarında Müzik Biçimleri dersini yürütmüş ve yürütmekte olan öğretim elemanları oluşturmaktadır. Çalışma grubunu araştırmanın odağı ve veri miktarı dikkate alınarak en az yüksek lisansını tamamlamış, 5 yıl ve üzeri mesleki deneyime sahip olan öğretim elemanları oluşturmuştur. Katılımcılar, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi ABD, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi ABD, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi ABD, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi ABD, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi ABD, Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi ABD, Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi ABD, Harran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi ABD, Balıkesir Üniversitesi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi ABD, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi ABD ve Gazi Osman Paşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi ABD'nda görev yapmışlardır/yapmaktadırlar. Katılımcı olan öğretim elemanlarına "K1, K2, K3,... K16 vb. numaralar verilmiştir..

Tablo 1. Katılımcıların Eğitim Düzeylerine İlişkin Bilgiler

Eğitim Düzeyi	f	%
Doktora	11	68,75
Sanatta Yeterlik	2	12,5
Yüksek Lisans	3	18,75
Toplam	100	16

Tablo 1'e göre öğretim elemanlarının %18,75'inin yüksek lisans, %12,75'inin sanatta yeterlik ve %68,75'inin ise doktora yaptıkları görülmektedir. Buna göre çalışma

grubunun çoğunluğunu doktora derecesine sahip öğretim elemanlarının oluşturduğu söylenebilir.

C. Verilerin Toplanması

Araştırmada, nitel araştırmada en sık kullanılan yöntemlerden biri olan "Görüşme Yöntemi" kullanılmıştır. Patton görüşmeyi; görüşmenin beceri, duyarlık, yoğunlaşma, bireyler arası anlayış, öngörü, zihinsel uyanıklık ve disiplin gibi pek çok boyutu kapsaması açılarından, hem sanat, hem de bilim olduğunu belirtmiştir [11]. Stewart ve Cash ise görüşmeyi, "önceden belirlenmiş ve ciddi bir amaç için yapılan, soru sorma ve yanıtlama tarzına dayalı karşılıklı ve etkileşimli bir iletişim süreci" olarak tanımlamıştır [12].

Bu araştırmada da görüşme türlerinden standartlaştırılmış açık uçlu görüşme yaklaşımından yararlanılmıştır. Görüşme yöntemi verinin odağı ve miktarına göre çalışma grubunda belirtilen Müzik Eğitimi Bilim Dalı'ndaki Müzik Biçimleri dersini yürüten öğretim elemanlarına yüz yüze ve görüşme formu ile her iki şekilde de uygulanmıştır.

Çalışma grubundan toplanan veriler ayrıntılı bir rapor halinde katılımcılara gönderilerek verilerin tamlığı, analizlerin kendi gerçekliklerini yansıtmadaki yeterlilikleri ve sonuçların kendi algılarını ve yaşantılarını yansıtmayı yansıtmadıkları sorularak, dönütte bulunan dördüncü katılımcının verileri düzenlenerek tekrar işlenmiştir. Araştırmada katılımcılardan toplanan ham veriler ortaya çıkan kavram ve temalara göre düzenlenmiş bir biçimde okuyucuya yorum katmadan ve verinin doğasına sadık kalınarak sunulmuş, ayrıca verilerin ayrıntılı betimlenerek okuyucuya kendi sonuçlarına ulaşma fırsatının verilmesiyle birlikte araştırmanın geçerliği sağlanmıştır.

Araştırmanın yöntemleri ve aşamaları açık ve ayrıntılı bir biçimde tanımlanmış, veri toplama, işleme, analiz etme, yorumlama ve sonuçlara ulaşma aşamaları açık bir biçimde açıklanmış ve çalışma grubundaki katılımcıların farklı görüşlerine yer verilerek araştırmanın güvenilirliği sağlanmıştır. Analizlerin güvenilirliği için ise kayıtlar iki ayrı araştırmacı tarafından metne dökülerek analiz edilmiştir. Elde edilen verilerin güvenilirliğini saptamak üzere, veri kaynaklarına tekrar dönülerek veriler teyit edilmiştir.

D. Verilerin Analizi

Araştırmada ilk olarak katılımcıların Müzik Biçimleri dersi kapsamında öğrencilerin bestelemeye yönelik bilgi ve becerilerinin geliştirilmesinde izlenecek yöntemlerin tespit edilmesine yönelik görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla veriler betimsel analiz yöntemi ile analiz edilerek doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

İkinci aşamada ise betimsel bir yaklaşımla fark edilmeyen kavram ve temalar içerik analizine tabi tutularak neden sorusunun yanıtları aranmıştır. Her kod belirlenen yaklaşımla irdelendiğinde ilgili temanın bütüncül resmine ulaşılmaya ve böylelikle tümevarımcı yaklaşımla bulgular okuyucuya sunulmaya çalışılmıştır.

III. BULGULAR

Katılımcıların müzik biçimleri dersi kapsamında “Bestelemeye yönelik bilgi ve becerilerin geliştirilmesinde izlenecek yöntemler neler olabilir?” sorusuna verdikleri yanıtlar aşağıda gösterilmiştir.

K1: “Şimdi o yöne çok asılırsanız konuların işlenme hızı düşer. Bu ders bir besteleme dersi değil ama öğrencilere bir takım deneysel özgür denemeler yaptırılabilir. Bu ders Eğitim Müziği Besteleme dersi için bir zemin oluşturur. Cümle bilgisini öğreniyor, değişik türlerde cümle örneklerini dinliyor, söylüyor, çalıyor ve biçimlerde de düzenleme olarak cümle örnekleri yapıyor. Besteleme dersini aldığı zaman cümleye yönelik bilgi anlayışına sahip. Bunları da bestelerken kullanacak”.

K2: “Şarkı formuyla sınırlı kalmalı. Bu düzeyde motif-cümle-dönemle sınırlı olup, şarkı formlarıyla sınırlı olmak üzere bir biçim bilgisi alması yeterli diye düşünüyorum. Bu, Müziksel İtirme-Okuma-Yazma dersi ile ilişkilendirilebilir, ta yine birinci sınıftan itibaren motifin verilmesiyle birlikte paralel şekilde yaratılarak götürülmeli. Motif konusu işlenirken herkes birer motif yapmalı. Ama sınırlamamalı; “iki ölçülük bir motif istiyorum herkesten” değil de “herkesten bir motif istiyorum, ölçüler serbest, bağımsız, isteyen 3/4’lük yapar, isteyen 5/8’lik yapar, ölçünün sayısını mı soruyorsunuz? O tamamen size kalmış bir şey” demeli. Bakalım kavranılabilmiş mi motifin ne olduğu? Özellikle THM söz konusu olduğunda yani bu bütün kuralları hiçe sayabiliyor. Sürekli ezgi tekrarlana tekrarlana, ta karar perdesine ulaşınca kadar ayıramıyorsun. Böyle durumlar da var. Dolayısıyla cümle işlendikten sonra cümle yazdırılmalı. döneme geçilince dönem yazdırılmalı. Herkes işte bağımsız, hatta tonunda da sınırlama yapılmayabilir. İster majör, ister minör, daha sonra isteyen şu makamda, bu makamda falan dileyen dilediğini yapabilir”.

K4: “Öğrenilen konuya uygun olarak yazılmış eserlerin form analizi yaptırılabilir. Bol miktarda eser dinlemeleri istenebilir. Öğrenciden öğrenilen formlarda eser yazması istenebilir”.

K6: “Mesela bu öğrettiğimiz bilgilerle ilgili küçük küçük besteleme ödevleri veriyoruz zaten derslerde de. Örneğin; motifi-cümleyi-dönemi/periodyları öğrettikten sonra, hadi diyoruz şunları kapsayan, işte şu tonda bize bir eser üretin ve onun eşliğini yapın getirin, burada uygulayın çalın. Dolayısıyla orada öğrenci hem kendi bestelediği formunu bildiği motifinden tutunda, cümlesine dönemine periyoduna kadar ve eşliğini yaptığı bir eser üretmiş oluyor ve onu da sınıfta öğrencilere çok sesli bir şekilde okutmuş oluyor, yani uygulatmış oluyor. Dolayısıyla bu bir teşvik oluyor. Bütün şeyleri hatta sınıfta toplatıyoruz. Diyoruz ki bu sizlerin eseri olsun, dönem sonunda bunlarla ilgili bir konserde yapabilirsiniz isterseniz. Tamamen öğrencilerin ürettikleri, bizim sınıfta öğrencilerle beraber haftada ürettiğimiz koraller, madrigaller, işte dört sesli parçalar, bunlardan konserler de yaptık. Bu anlamda öğrenciler çok büyük bir faydasını görmüşlerdir”.

K7: “Soru ve cevap cümlesi örnekleri vermek. Buradan yola çıkarak öğrencilere soru cümlesi verip, buna (koşut, benzer,

zit karakterli ya da ters yapılı) cevap cümleleri yazmaları istenebilir. 1, 2 ve 3 bölümlü şarkı örnekleri verip, onlardan sırasıyla önce 1 bölümlü, sonra 2 bölümlü, daha sonra da 3 bölümlü (keman, flüt, çello vb. çalgılar için), önce tek sesli, sonra 2 sesli, piyano/gitar eşlikli ezgiler yazmaları istenebilir”.

K8: “Bestecilik bilgisinde motifin ne olduğunu algılamalı. Öğrenci, motifi ciddiye almalı. Bol bol pratik yapılmalı. Kısa kısa analizlerle, bol bol örnek inceleyecek. Dersi iyi takip ederse örneklerin ne anlama geldiğini anlayacak, okul şarkısını yazabilecek düzeye gelebilecek”.

K11: “Çalışılan her konu ile ilgili öncelikle bir eser inceleme, konuları bu eser üzerinde analiz etme çalışmaları yapılmalıdır. Teorik bilgilendirme ve analiz çalışmalarından sonra çalışılan konu ile ilgili olarak öğrencilere kendilerinin deneme yapmaları için çalışmalar verilmelidir. Öğrencilerin çalışmaları üzerinde tek tek çalışılmalı, bu çalışmalar üzerinden konular pekiştirilmelidir”.

K12: “Formlar ve türler öğretildikçe o türe ait küçük besteler yapmaları istenebilir”.

K13: “...Müzik Biçimleri dersi kapsamında ele alınan “motif yapısındaki değişim ve gelişmeler” konusunun ayrıntılı olarak ele alınması, temel fikirlerin oluşturulmasına önemli katkılar sağlayabilir”.

K14: “Tür farkı yapılmaksızın her türe ait can alıcı, güdüleyici özelliği yüksek popüler eserlerin yapılarının derslerde ana hatları incelenmelidir”.

IV. SONUÇ VE ÖNERİLER

Katılımcıların “Bestelemeye yönelik bilgi ve becerilerin geliştirilmesinde izlenecek yöntemler neler olabilir?” sorusuna verdikleri yanıtlar değerlendirildiğinde, Müzik Biçimleri dersinde öğrencilerdeki bestecilik becerisinin geliştirilmesinde genel olarak motif, cümle ve dönem kapsamında yaratma çalışmalarının yapılabileceği yönünde görüş bildirmişlerdir.

Katılımcıların yanıtları aşamalılık ilkesine göre değerlendirildiğinde ise:

1. Besteleme çalışmaları yapılmadan önce öğrencilere gerekli kuramsal bilgilerin öğretilmesi,
2. Motif yapısındaki değişim ve gelişmeler ile cümle çeşitlerinin gösterilmesi,
3. Farklı müzik türlerinden seçilen eserlerdeki motif ve cümle yapıları gösterilip dinletilerek, türlere özgü kullanım biçimlerinin fark edilmesi ve motif, cümle yaratabilecek yetkinliğe ulaşılması,
4. Ton, dizi, makam, ölçü sayısı ve süre fark etmeksizin türlere özgü motif, cevap ve dönem yaratma çalışmalarının yapılması,

5. Yapılan bir, iki veya üç dönemlik beste çalışmaları üzerinde çökseslendirme ve eşlik yazma çalışmalarının yapılması ve
6. Okul şarkısı yaratabilecek düzeye erişilebilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Ayrıca öğrencilerdeki bestecilik becerisi geliştirilirken, Müziksel İşitme-Okuma-Yazma, Armoni ve Eşlik derslerinde öğrenilen bilgilerle Müzik Biçimleri dersinde yapılacak yaratma çalışmaları bir arada yürütülerek dersler arasındaki eşgüdümle uygulama alanı genişletilerek eşlikli ve çöksesli boyutta çalışmalar yapılabilir, etkinlikler düzenlenebilir. Benzer çalışmalarla kazanılacak bilgi ve becerilerin Müzik Öğretmenliği Lisans Programı'nın son döneminde yer alan Eğitim Müziği Besteleme dersi için temel oluşturmasının yanı sıra ders verimini olumlu yönde etkileyeceği de düşünülmektedir.

REFERENCES

- [1] A. Say, *Müzik Sözlüğü* (1. Baskı). Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları. 2002. s. 35.
- [2] A. A. Saygun, *Musiki Temel Bilgisi -IV* (Musiki Nazariyatı) 2. Baskı, Ankara: Devlet Konservatuvarı Yayınları. 1966. s. 139.
- [3] A. Uçan, *Müzik Eğitimi "Temel Kavramlar- İlkeler- Yaklaşımlar"* Ankara: Evrensel Müzikevi. 2005, s. 176.
- [4] N. Cangal, *Müzik Formları*. Ankara: Arkadaş Yayınevi. 2004. s. ix.
- [5] A. Hodeir, *Müzikte Türler ve Biçimler*. (Çeviren: İlhan Usmanbaş). İstanbul: Pan Yayıncılık. 2003. s. 7.
- [6] B. Erdal, *Barok Dönemdeki Türler ve Biçimlerin Biçim Bilgisi İçindeki Yeri ve Biçim Bilgisi Dersinin Gerekliliği*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir. 2003. s. 9-10.
- [7] MEB Talim ve Terbiye Kurumu Başkanlığı. <http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx>, Erişim Tarihi: 21.10.2013.
- [8] S. Özkeleş, *Müzik Öğretmenliği Bölümlerinde Yürütülen Müzik Biçimleri Dersine Yönelik Öğretim Programı Modeli*, Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya. 2014. s. 60.
- [9] N. Karasar, *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (11. Baskı). Ankara: Nobel Yayınları. 2002. s. 77.
- [10] A. Yıldırım, ve H. Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (4. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık. (2004). s. 35.
- [11] M. Q. Patton, *How to Use Qualitative Methods in Evaluations* (1st.Edition). California: Sage Publications. 1987. s. 108.
- [12] C. J Stewart ve W. B. Cash, *Interviewing Principles and Practices*, Dubuque IO: Wm. C. Brown Pub. 1985.